

СТАНОВИЩЕ

на д-р Стилиян Йотов Йотов, професор в СУ „Св. Климент Охридски”
относно конкурс за доцент по направление 2.3. философия
за нуждите на Нов български университет (НБУ), София
обявен в ДВ, бр. 97 от 13.11.2020 г.

В конкурса за академичната длъжност доцент участва един кандидат – гл. ас д-р Христо Петров Гьошев, защитил докторска дисертация през 2006 г. и преподаващ в НБУ от 2005 г. – на хонорар, от 2006 – като редовен преподавател. Кандидатът Гьошев отговаря на изискванията, предвидени от ЗРАСРБ и Правилника на НБУ.

Преподавателската, организационната и изследователска работа на кандидата се отличават със следното. Справките в приложената документация удостоверяват, че гл. ас. Гьошев има достатъчно преподавателски опит в курсове за студенти от бакалавърска и магистърска образователно-квалификационна степен на висшето образование – предимно по философия на политиката и социалната философия. Бил е и ръководител на дипломанти. Това свидетелства за изяви на профилиран, високо квалифициран и перспективен преподавател. Поради което смятам, че участието на гл. ас. Гьошев в конкурса за доцент и спечелването му от него би открило нови възможности за лична реализация, както и за ръководство на дисертационни проекти.

Безспорно силно е впечатлението от ангажираността на кандидата в изготвянето на учебни програми за нуждите на образователния процес, включително на английски език, част от които имат интердисциплинарно и приложно значение отвъд границите на философията. Гл. ас. Гьошев е добре познат участник в научни форуми и проекти на национално и университетско равнище. И тук изпъква техният интердисциплинарен характер. От личен опит мога да потвърдя безспорните му умения на организатор или на домакин на някои от тях, както и на координатор при изготвянето на публикациите от представянията и дискусиите. Приложената справка за цитиранията и индексациите свидетелства, че той е познат автор и рецензент.

Неразривна част от преподавателската дейност на гл. ас. Гьошев е и изпълнението на административна дейност, особено като директор на програма „Философия“ и ръководител на департамент „Философия и социология“ в НБУ, на практика откакто е редовен преподавател до сега. Положените данни не потвърждават членство в научни или преподавателски организации, в издателски редколегии.

Оценката ми за *научния профил* на гл. ас. Христо Гьошев е в три направления.

1. Публикациите и курсовете на гл. ас. Гьошев разкриват неговата *безспорна професионална ерудиция и широка профилираност*. Той притежава отлични познания в определени област от история на философията, дебатите около теориите на истината и теорията на признаването (най-вече във версията на А. Хонет), дебатите за универсализма в съвременните условия на силен плурализъм и контекстуализъм. Анализите му на теми, свързани с първите рецепции на Кантовата философия, предлагат детайлни наблюдения и реконструкции, подплатени с убедителни аргументи. Реконструкциите на ключови места от философията на Хайдегер съответстват на най-високи стандарти и може само да се съжالياва, че не са се превърнали в отправна точка на дебати в научната общност.

Онова, на което ще обърна специално внимание, признавайки неговото достойнство, е наличието на една – така поне я виждам – постоянна линия в публикациите на Гьошев, в рамките на философията да се удържат критерии за научност, дори за експериментална проверимост. Това е налице в интерпретациите му на Кант, което му дава опора да спори със сякаш далеч по-радикалните проекти на Т. Кун или на Р. Рорти. Но то има място в идеите му за откриване и за допълнително насищане на концепцията на А. Хонет с помощни емпирични открития и схващания от областта на психологията, психоанализата, антропологията, етологията. Сходни са и идеите му за изпробване на кантианските по своя дух принципи на Ю. Хабермас и Р. Форст относно тяхната реалистичност и приложимост. Накрая този отрезвителен подход на философстване е въплътен и в по-конкретните изследвания, посветени на човешките права, на колективната идентичност, на моралните ценности и на ролята на религията в глобалния свят. Намирам тази последователност за похвална и завидна и се надявам тя да получи и по-системно развитие, с което в научния профил на Гьошев да изпъкне по-силно фокусът на разностранните му интереси. Убеден съм, че доцентурата ще му даде нови възможности за реализирането на самостоятелни и колективни проекти.

2. Не само публикуването на собствени текстове, но и *инициативата в съставителството на сборници е съществена част от научната дейност* на гл. ас. Гьошев. Чрез тях научната общност получава възможност за интердисциплинарно и ползотворно взаимодействие. Не се съмнявам, че висшата академична длъжност ще даде на гл. ас. Гьошев шанс за по-нататъшно развитие в полето на тази отговорна научната и обществена политика.

3. Сред публикациите се отличава със своята висока претенция монографията *„Идентичност и нормативност. Изследване върху философския нормативизъм на Дерек Парфит*, публикувана през 2013 г., която заслужава специално внимание.

Книгата е първият опит на български да се разгледат основите схващания на този виден морален философ от края на ХХ и началото на ХХІ в. Макар да се занимава с най-вече с класическото произведение на Парфит от 1984 г., посветено (в не малка част) на персоналната идентичност, Гьошев обръща внимание и на развитието на теорията, в което акцентът върху нормативизма изпъква по-силно¹. Предварително ще отбележа, че може само да се съжالياва, че това по-мащабно изследване не изглажда да е оставило следи в останалото творчество на своя автор; то стои сякаш само за себе си. Това, разбира се, не го омаловажава. Самото заглавие на книгата съчетава два проблема в единство, нещо което малцина коментатори са правили, и това свидетелства за оригиналността на резултата. Същевременно – лесно може да се види от цитатите – тя се позовава само на една от частите в общата теория на Парфит. Ако се вземе предвид в цялост, т.е. ако се имат предвид и четирите етапа в постъпателното развитие на рационалността, навярно нормативността – на етиката изобщо – би взела връх, а не персоналната идентичност. Освен това щеше да придобие по-голямо значение и финалната тема, тази за бъдещите поколения, само бегло упомената от Гьошев.

Какви според мен са приносните моменти в монографията на гл. ас. Гьошев.

(а) На първо място, както Парфит, така и Гьошев се осмеляват да поддържат тезата, че въпросите за персоналната идентичност имат директни и важни нормативни следствия. Нещо, което за мнозина заслужава разглеждане единствено по отделни пътеки, което разделя теоретиците на лагери, застъпващи – в крайна сметка – принципа на автеничността, или принципа на автономията като сърцевина на морала. Гьошев обаче на много места и чрез цитати, и чрез интерпретации, и чрез собствени разсъждения убедително показва, че самата перспектива на вглеждане в индивида – изтъкването на неговата биологична същност или на отделни функции на съзнанието – са вече проява на нормативен избор. А следствията от този избор пряко определят критериите, с които преценяваме едно човешко поведение като отговорно – към себе си и към другите.

(б) Наред с това авторът си дава сметка за публиката, за която тази книга е предназначена. В нея се съдържат интерпретации на класически автори и теми, които в

¹ Донякъде е парадоксално, че Парфит е представен на български досега само с един текст – „Защо идентичността не е толкова важна?“ (1995).

България не са особено популярни. Такъв е случая с Лок, който е от централно значение не само за теорията на Парфит, но и за реконструирането на дебати от XVII-XVIII в., които в българските дискусии са изместени или от вгледани в миналото метафизически прочити, или от захласнати по психологически мода практически напътствия. Без да чертае никакви компромисни средни пътища Гьошев извлича от текста на Лок максимално съдържание, което му позволява да обвърже в единство темите за личността, идентичността и вменияването ѝ на особена, „каузалност от свобода“. Едно решение, което намира своето продължение при Парфит, а то от своя страна е реконструирано така, че не само да събуди, но и да задоволи интереса на една публиката, за която аналитичната традиция дълго време е била чужда.

(в) В монографията е отделено достатъчно място на (навярно) най-трудната и за мнозина изненадваща до степен на неразбиране част от теорията на Парфит, тази за редукционизма. Защото на пръв поглед връзката идентичност-нормативност, от една страна, и идентичност-редукционизъм, от друга, са диаметрално разбягващи се една от друга. Искане се високо умение да се схване и да се пресъздаде пътят, по който Парфит чертае решенията си. Гьошев безспорно се е справил. И не само това. В книгата си той оголва спорни моменти, проследява дебати, в които схващанията на Парфит са обект на критика, на представянето им в други контексти, на защита. Смятам за безспорен приносен момент, че в текста е получил отглас не само спорът на Парфит с К. Корсард, но и проектирането на по-късната му книга от 2011 г върху основния му труд от 1984 г. Благодарение на това разглежданото учение изглежда по-ясно съпоставими с основните типове етически доктрини и подходи. Смятам обаче, че книгата на Гьошев щеше да спечели още, ако в нея изпъкваше по-ясно неговата собствена позиция в полето на етиката.

(г) Последният момент, който ще изтъкна, са изводите на Гьошев, че разбиранята на Парфит изискват сами по себе си, но и от страна на проникновени интерпретатори, обсъждането им в контекста на особено актуалните днес дебати около натурализма в морала, около специфичните епистемни и практически основания в етиката, около настоящето и бъдещето на метафизиката.

В обобщение следва да се каже, че монографията на гл. ас. Гьошев е ярко свидетелство за едно добро начало и повод за експертни и учебни дискусии в България относно цялата сериозност на ситуацията в съвременната етика. Освен това, както и по-горе изтъкнах стремежа му да подлага философски тези на експериментална проверка,

така и тук, монографията е изпъстрена на с множество места, в които абстрактните дебати преливат в такива в полето на психологията, на биоетиката².

Няма да премълча и едно по-общо негативно усещане. Изследванията и публикациите на Христо Гъшев създават впечатление, че са възникнали и писани в среда, в която няма български участници; както автори така и преводачи.

С кандидата в конкурса за доцент Христо Петров Гъшев нямам съвместни участия в научни проекти и в публикации.

Заклучение

На фона на всички педагогически и изследователски качества, изтъкнати по-горе, давам своето положително становище и еднозначно смятам, че гл. ас д-р Христо Петров Гъшев заслужава да бъде избран за доцент по професионално направление 2.3. философия в Нов български университет – София.

(проф. дфн Стилиян Йотов)

София, 21.02.2021 г.

(На този ден се навършват 100 години от рождението на Джон Ролс.)

² Известен пропуск е отсъствието на проблема с приоритетите и със спешността в контекста на дебатите около справедливостта, по които Парфит има специално разбиране и критично отношение към егалитаризма. Сходна е и липсата на внимание върху последиците от редукционизма за наказателното право.